

NEYTENDASTOFA

Ákvörðun nr. 7/2010

Auglýsingabæklingur Jóhanns Ólafssonar & Co ehf. um OSRAM sparperur.

I.

Erindið

Með tölvupósti dags. 31. ágúst 2009, barst Neytendastofu erindi Kristjáns G. Kristjánssonar þar sem kvartað er yfir auglýsingabæklingi Jóhanns Ólafssonar & Co ehf. um OSRAM sparperur sem dreift er í verslunum. Í erindinu segir að margt í bæklingnum sé ekki rétt. Einkum séu þrjú atriði sem kvartandi vill vekja sérstaka athygli á.

Í fyrsta lagi segir í bæklingnum að OSRAM sparperur séu umhverfisvænar. Svo sé ekki þar sem þær innihaldi þungmálma eins og kvikasilfur sem sé ekki hægt að endurvinna.

Í öðru lagi sé í samanburðartöflu í bæklingnum 11W sparpera borin saman við 60W glóperu. Fullyrt sé að sama ljósmagn stafi frá perunum. Í raun sé 15W sparpera með sama ljósmagn og 60W glópera en það geti þó verið munur á eftir framleiðendum. Samkvæmt töflunni sé hægt að ná fram sexföldum sparnaði með því að skipta út 60W glóperu fyrir 11W sparperu. Í bæklingnum sé námundað að næsta stig, þ.e. deilt 60/11 og útkoman sé 5,45 sem sé kallaður sexfaldur sparnaður í bæklingnum. Sé dæmið reiknað með réttum forsendum þá væri rétt að deila 60/15 og gæfi það niðurstöðuna fjórfaldan sparnað, en þá væri ekki tekið með í reikninginn það straumfestutap sem fylgi sparperum auk kostnaðarmun í framleiðslu peranna og förgun sparpera.

Í þriðja lagi séu þær heimildir sem vitnað sé til í bæklingnum fengnar hjá Orkustofnun þar sem kvartandi leitaði upplýsinga. Óskaði kvartandi upplýsinga um það hvernig og hvar mælingar stofnunarinnar væri að finna. Þau svör hafi fengist að upplýsingarnar hafi fengist frá OSRAM og Philips sem séu með stærstu sparperuframleiðendum. Orkustofnun fái upplýsingar sínar um sparperur og orkusparnað frá hagsmunaaðilum sem verður að teljast óeðlilegt.

II. Málsmeðferð

1.

Erindi Kristjáns var sent var sent Jóhanni Ólafssyni & Co til umsagnar með bréfi Neytendastofu, dags. 8. september 2009. Í bréfinu kom fram að að mati Neytendastofu kæmu til álita 5. gr., 2. mgr. 6. gr., 8. gr. og 2. mgr. 9. gr. laga nr. 57/2005 um eftirlit með viðskiptaháttum og markaðssetningu.

Svar Jóhanns Ólafssonar & Co barst Neytendastofu með bréfi, dags. 21. september 2009. Í bréfinu kemur fram varðandi fullyrðingu í kvörtuninni um að sparperur séu ekki umhverfisvænar að þær endist 6 – 20 sinnum lengur, gefi frá sér minni hita og noti allt að 80% minni orku en venjulegar glóperur. Við framleiðslu glópera myndist kvikasilfursútblástur vegna raforkunotkunar. Sá útblástur sé tvöfalt meiri en samanlagt kvikasilfursinnihald sparpera og kvikasilfursútblástur sem myndist við framleiðslu á sparperum. Orkukostnaður við framleiðslu á einni sparperu á móti 6 – 20 glóperum sé því margfalt minni. Hvað viðkemur almennri mengun og umhverfisvernd þá endast sumar sparperur jafn lengi og 15 glóperur. Það mengi minna að framleiða eina sparperu en fimmtán glóperur. Það hafi jafnframt þau áhrif að ekki þurfi að flytja inn jafn margar glóperur og áður þ.a.l. færri skipaferðir.

Varðandi samanburðartöflu í bæklingnum á 11W sparperu við 60W glóperu segir að þar sé ekki um fullyrðingu að ræða heldur leiðbeinandi upplýsingar.

2.

Bréf Jóhanns Ólafssonar & Co var sent Kristjáni G. Kristjánssyni til umsagnar með bréfi Neytendastofu, dags. 29. september 2009. Svar hans barst Neytendastofu með bréfi sem sent var með tölvupósti dags. 10. október 2009. Þar segir m.a. að sparperur séu kvikasilfursperur og kvikasilfur sé ekki umhverfisvænt. Endingartími peranna skipti engu máli þar um. Því ætti ekki að auglýsa sparperur sem umhverfisvænar.

Skv. undirbúningsskýrslu Evrópusambandsins þarf 12 sinnum meiri orku til þess að búa til sparperur en glóperur. Í fylgiskjali frá OSRAM sé notast við frumorku útreikninga (CEC staðal) og ekki sé reiknað með orkunotkun sem fari í að framleiða íhluti sem notaðir séu í framleiðslunni svo sem plast, prentplötur o.fl. Ekki sé tekið tillit til orkunotkunar sem þurfi við endurvinnslu og urðun á perum. Bestu smáflúrperur sem OSRAM bjóði upp á endist 15 sinnum lengur en glópera. Algengustu sparperur endist 6 sinnum lengur en glópera. OSRAM framleiði ekki perur sem endist 20 sinnum lengur en glóperur.

Þá segir í bréfinu að það sé mjög blekkjandi að segja að ekki sé verið að bera saman ljósmagn 60W glóperu við 11W sparperu heldur að um leiðbeinandi upplýsingar sé að ræða. Það vanti mikið upp á að 11W sparpera lýsi eins vel og 60W glópera. Í bæklingnum segi: „Sparperur frá OSRAM draga úr rafmagnskostnaði um allt að 80% samanborið við jafn bjartar ljósaperur og endast 15 sinnum lengur.“ 11W sparpera séu ekki jafn bjartar og 60W glópera og sé þá samanburðurinn rangur.

3.

Bréf Kristjáns G. Kristjánssonar var sent Jóhanni Ólafssyni & Co til umsagnar með bréfi Neytendastofu, dags. 14. október 2009. Svar fyrirtækisins barst Neytendastofu með bréfi dags. 23. október 2009. Þar er ítrekað það sem áður hafi komið fram um orkunotkun við framleiðslu og notkun sparpera miðað við glóperur og hversu mikið megi spara og hversu mikið dragi úr kvikasilfursmengun við framleiðslu og notkun sparpera miðað við glóperur. Þá kemur fram í bréfinu að förgun á kvikasilfri fari eftir viðurkenndu ferli í samræmi við WEEE tilskipun ESB sem tekin hafi verið upp á Íslandi. OSRAM sparperur séu umhverfisvænar þar sem þær eyði mun minni orku en glóperur og endist lengur. Það þurfi minni efniskostnað við framleiðslu þeirra þar sem þær dugi 6 – 20 sinnum lengur. Hvergi sé sagt að um sé að ræða sama ljósmagn á milli sparpera eða glópera eða að 11W sparpera komi í stað 60W glóperu að öllu leyti. Aðeins sé verið að benda á sambærilegan valkost svo að notandinn átti sig betur á því hvaða sparperur komist næst því að lýsa eins og sú glópera sem miðað sé við. Skýrt komi fram að sparperur frá OSRAM dragi úr rafmagnskostnaði um allt að 80% samanborið við jafn bjartar ljósaperur og endist allt að 15 sinnum lengur. Í bæklingnum sé hvergi minnst á heimildir frá Orkusstofnun. Útreikningar á sparnaði hafi verið gerðir í samráði við Orkusetur sem sé óháður aðili. Einnig hafi verið bent á reiknivél á heimasíðu Orkuseturs þar sem hægt sé að reikna út sparnað við notkun sparpera sem staðfesti þann útreikning sem sé að finna í auglýsingabæklingnum.

4.

Í bréfi Neytendastofu til Orkuseturs, dags. 28. janúar 2010, var óskað upplýsinga um það á hvaða heimildum Orkusetur byggir samanburð sinn á ljósmagni sparperu og glóperu. jafnframt var óskað annarra upplýsinga og athugasemda sem gæti varðað álitaefnið. Svar Orkuseturs barst Neytendastofu með bréfi, dags. 26. febrúar 2010. Þar segir að Orkusetur hafi eingöngu borið saman orkunotkun á sparperum og glóperum en ekki ljósmagn. Eina leiðin til rekstrarsamanburðar sé að bera saman þær vörur sem liggja næst hvort annarri og 11W sparpera liggja nær 60W glóperu en 15W sparpera. Ítrekað er að samanburðurinn nái einungis til orkunotkunar en ekki ljósmagns, útlits eða áferðar.

5.

Með bréfi Neytendastofu til málsaðila, dags. 3. mars 2010, var tilkynnt að gagnaöflun í málinu væri lokið og málið yrði tekið til ákvörðunar Neytendastofu. Með bréfinu fylgdi listi yfir gögn málsins.

III.

Niðurstaða

1.

Í máli þessu kvartar Kristján G. Kristjánsson yfir fullyrðingum sem fram koma í auglýsingabæklingi Jóhanns Ólafssonar & Co á OSRAM sparperum. Kvartað er yfir fullyrðingunni að OSRAM sparperur séu umhverfisvænar. Þær séu það ekki þar sem þær innihaldi þungmálma svo sem kvikasilfur sem ekki sé hægt að endurvinna. Þá er kvartað yfir því að í samanburðartöflu í bæklingnum sé 11W sparpera borin saman við 60W glóperu og fullt að sama ljósmagn stafi frá perunum sem sé ekki rétt. Þá er kvartað yfir því að heimildir Orkustofnunar sem vísað sé til í bæklingnum séu fengnar frá OSRAM og Philips sem séu hagsmunaaðilar enda með stærstu sparperuframleiðendum.

Að mati Jóhanns Ólafssonar & Co kemur fram að sparperur endist miklu lengur, gefi frá sér minni hita, noti minni orku og endist lengur en glóperur. Kvikasilfursútblástur við framleiðslu glópera sé tvöfalt meiri en kvikasilfursinnihald sparpera og orkukostnaður við framleiðslu sparpera sé minni en við framleiðslu glópera. Samanburðartaflan sem vísað er til sé leiðbeinandi og þar sé þ.a.l. ekki um fullyrðingar að ræða.

2.

Í bréfi Neytendastofu til Jóhanns Ólafssonar & Co, dags. 8. september 2009, er vísað til 5. gr., 2. mgr. 6. gr., 8. gr. og 2. mgr. 9. gr. laga nr. 57/2005 um eftirlit með viðskiptaháttum og markaðssetningu.

Í 5. gr. er lagt bann við óréttmætum viðskiptaháttum. Hvað teljist til óréttmætra viðskiptahátta er skv. ákvæðinu nánar tilgreint í III. – V. kafla laganna. Í 2. mgr. 6. gr., sem er í III. kafla laganna, kemur fram að auglýsingar og aðrar viðskiptaaðferðir skuli ekki vera ósanngjarnar gagnvart keppinautum eða neytendum vegna forms þeirra eða sökum þess að skírskotað sé til óviðkomandi mála.

Ákvæði 1. mgr. 8. gr. laganna er svohljóðandi:

„Viðskiptahættir eru óréttmætir ef þeir brjóta í bága við góða viðskiptahætti gagnvart neytendum og raska verulega eða eru líklegir til að raska verulega fjárhagslegri hegðun neytenda. Viðskiptahættir sem brjóta í bága við ákvæði kafla þessa eru alltaf óréttmætir.“

Ákvæðinu er, skv. umfjöllun í greinargerð með frumvarpi til laga nr. 50/2008, ætlað að taka til viðskiptahátta sem hafa áhrif á ákvörðun neytenda um að eiga viðskipti. Við mat á því hvort um óréttmæta viðskiptahætti sé að ræða skv. ákvæðinu er litið til þess hvort háttsemin geri það að verkum að hinn almenni neytandi taki ákvörðun um að eiga viðskipti sem hann hefði ella ekki tekið og raski þar með fjárhagslegum hagsmunum hans eða hafi áhrif á fjárhagslega hegðun.

Í 2. mgr. 9. gr. laganna segir:

„Viðskiptahættir eru villandi ef ekki er greint frá upplýsingum sem telja má að almennt skipti máli fyrir neytendur eða þeim er leynt og þær eru til þess fallnar að hafa áhrif á ákvörðun neytanda um að eiga viðskipti.“

Skv. ákvæðinu teljast viðskiptahættir villandi ef fyrirtæki leynir upplýsingum sem skipta máli við ákvörðun um að eiga viðskipti eða þær eru veittar á óljósan eða margræðan hátt. Í greinargerð með ákvæðinu kemur fram að hafa megi þau atriði til hliðsjónar sem tilgreind eru í 1. mgr.

3.

Í bæklingi Jóhanns Ólafssonar & Co þar sem auglýstar eru OSRAM sparperur er fullyrt að þær séu umhverfisvænar. Í íslenskri orðabók þriðju útgáfu, 2. prentun árið 2002 segir um hugtakið umhverfisvænn: „sem ekki mengar eða spillir náttúru og lífríki.“ Óumdeilt er í máli þessu að í sparperum er kvikasilfur sem er þungmálmur sem ekki er hægt að endurvinna og er því ekki umhverfisvænn. Þó svo að magn kvikasilfurs í sparperum sé lítið er hugtakið umhverfisvænn fortakslaut og er fullyrðingin þegar af þeirri ástæðu ósönn að mati Neytendastofu. Breytir engu samanburður kvikasilfursmagns í sparperum við kvikasilfursútblásturs glópera eða annar samanburður milli sparpera og glópera. Birting fullyrðingarinnar í auglýsingabæklingnum er því óréttmætir viðskiptahættir í skilningi 5. gr. laga nr. 57/2005 og brot á 2. mgr. 6. gr. sömu laga þar sem hún eru ósanngjörn gagnvart keppinauti Jóhanns Ólafssonar & Co. Jafnframt er fullyrðingin í andstöðu við góða viðskiptahætti gagnvart neytendum og líkleg til að raska fjárhagslegri hegðun neytenda þar sem tilgangur fullyrðingarinnar er augljóslega að vera söluhvetjandi. Fullyrðingin er því jafnframt brot á 1. mgr. 8. gr. Þá er fullyrðingin að mati Neytendastofu villandi í skilningi 2. mgr. 9. gr. laganna þar sem skortur á upplýsingum um kvikasilfursinnihald sparperanna er til þess fallinn að hafa áhrif á ákvörðun neytenda um að eiga viðskipti.

Í auglýsingabæklingnum er gerður samanburður á því hvað sparist í orkukostnaði á sex ára tímabili, sé tíu 60W glóperum skipt út fyrir tíu 11W sparperur. Við útreikning vísar Jóhann Ólafsson & Co til Orkuseturs sem heimildar. Í bréfi Orkuseturs til Neytendastofu kemur fram varðandi útreikning Orkuseturs á orkunotkun sparpera og glópera að sá útreikningur snúi alfarið að orkunotkun en ekki að ljósmagni. Þá er af hálfu Jóhanns Ólafssonar & Co fullyrt að í bæklingnum sé einungis um leiðbeinandi upplýsingar að ræða en ekki fullyrt að 11W sparperur veiti sama ljósmagn og 60W glóperur. Kvartandi fullyrðir að samanburður ljósmagns 15W sparperu við 60W glóperu sé nær sanni. Því til stuðnings bendir kvartandi á skýrslu VITO „Non-Directional Light Sources“ sem gerð var fyrir Evrópusambandið og birt í október 2008. Af hálfu Jóhanns Ólafssonar & Co hefur þeirri fullyrðingu ekki verið mótmælt.

Að mati Neytendastofu verður ekki annað ráðið af samanburðinum í auglýsingabæklingnum en að 11W sparperur og 60W glóperur gefi frá sér sambærilegt ljósmagn og ekkert í samanburðinum bendir til þess að um leiðbeinandi upplýsingar sé að ræða. Er því samanburðurinn villandi og gefur óraunhæfa mynd af því hve mikið sparast í orkukostnaði. Að mati Neytendastofu er birting samanburðarins því í andstöðu við 5. gr. laga nr. 57/2005 og því um óréttmæta viðskiptahætti að ræða og brot á 2. mgr. 6. gr. laga nr. 57/2005. Jafnframt er samanburðurinn í andstöðu við góða viðskiptahætti gagnvart neytendum og líklegur til að raska fjárhagslegri hegðun neytenda þar sem tilgangur samanburðarins er augljóslega að vera söluhvetjandi. Fullyrðingin er því jafnframt brot á 1. mgr. 8. gr. Þá er samanburðurinn að mati Neytendastofu villandi í skilningi 2. mgr. 9. gr. laganna þar sem samanburðurinn er til þess fallinn að hafa áhrif á neytendur til að hafa viðskipti.

Í erindinu er gerð athugasemd við það að upplýsingar í bæklingnum séu fengnar frá Orkustofnun sem fá heimildir sínar frá hagsmunaaðilum. Í bæklingnum er tekið fram að heimildir séu fengnar frá Orkusetri og ekki fæst séð að í bæklingnum sé neins staðar vísað til Orkustofnunar sem heimildar. Jóhann Ólafsson & Co tekur fram að hvergi í bæklingnum sé minnst á heimildir frá Orkustofnun og útreikningar á sparnaði hafi verið gerður í samráði við Orkusetur sem sé óháður aðili.

Sér Neytendastofa því ekki ástæðu til að fjalla frekar um þá athugasemd að upplýsingar í bæklingnum séu fengnar frá Orkustofnun.

IV.

Ákvörðunarorð:

„Jóhann Ólafsson & Co ehf., Krókhálsi 3, Reykjavík, hefur með því að fullyrða að sparperur séu umhverfisvænar í auglýsingabæklingi um OSRAM sparperur brotið gegn ákvæðum 5. gr., 2. mgr. 6. gr., 1. mgr. 8. gr. og 2. mgr. 9. gr. laga nr. 57/2005 um eftirlit með viðskiptaháttum og markaðssetningu.

Jóhann Ólafsson & Co ehf., hefur með því að gefa í skyn í auglýsingabæklingi um OSRAM sparperur, að 11W sparperur gefi sambærilegt ljósmagn og 60W glóperur brotið gegn ákvæðum 5. gr., 2. mgr. 6. gr., 1. mgr. 8. gr. og 2. mgr. 9. gr. laga nr. 57/2005 um eftirlit með viðskiptaháttum og markaðssetningu.

Með vísan til 2. mgr. 21. gr. b. laga nr. 57/2005 um eftirlit með viðskiptaháttum og markaðssetningu er Jóhanni Ólafssyni og Co ehf. bönnuð birting auglýsinga og fullyrðinga um að sparperur séu umhverfisvænar og bönnuð birting auglýsinga þar sem gefið er í skyn að 11W sparperur gefi sambærilegt ljósmagn og 60W glóperur.

Bannið tekur gildi við birtingu ákvörðunarinnar. Verði ekki farið að banninu má búast við að tekin verði ákvörðun um sektir á grundvelli IX. kafla laga nr. 57/2005 um eftirlit með viðskiptaháttum og markaðssetningu“

Neytendastofa, 26. mars 2010

Tryggvi Axelsson
forstjóri

Pórunn Anna Árnadóttir